

STRAIPSNIŲ
PUBLIKACIJĄ PARĖMĖSPAUDINIS
RADYBOS IR
KOMUNIKACIJOS
KULTŪROS
TARYBALIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

Ona GAIDAMAVIČIŪTĖ

RUDENINĖS GRAFIKOS IMPROVIZACIJOS

Rugsėjo 8–26 dienomis Vilniaus grafikos meno centre vyko grafikės Birutės STANČIKAITĖS (g. 1952) paroda „Improvizacijos“ ir grafiko Gerardo ŠLEKTAVIČIAUS (g. 1952), Birutės vyro, paroda „Lašelių džiazas“. Parodas pristato dailėtyrininkė Ona GAIDAMAVIČIŪTĖ.

IMPROVISATIONS OF JIVING GRAPHIC ART

Two exhibitions in creative tandem took place at Vilnius Graphic Arts Centre from 8 to 26 September: the exhibition 'Improvisations' by the graphic artist Birutė STANČIKAITĖ (b. 1952); and the exhibition 'Jazz of Droplets' by her husband, the graphic artist Gerardas ŠLEKTAVIČIUS (b. 1952). The exhibitions are presented by the art critic Ona GAIDAMAVIČIŪTĖ.

Birutė Stančikaitė – lietuvių dailės, grafikos klasikė, viena iš žymiausių estampo kūrėjų, 2016 metais pelniusi Vyriausybės kultūros ir meno premiją. Pagrindinis įkvėpimo šaltinis menininkei yra gamta. Stančikaitės meistriskumą rodo tobulas komponavimas, subtili šviesos modeliuotė, perfekcionistiškai tiksliai piešiniuose išreikšta ekspresija ir atspaudo preciziškumas.

Birutės kūrybos pripažinimą liudija ir solidūs jos kūrybą pristatantys leidiniai: 2010 metais Raimondo Paknio leidyklos išleistas albumas su įvadiniais Ramutės Rachlevičiūtės ir Aleksandros Aleksandravičiūtės straipsniais ir 2016 metais Lietuvos dailės muziejaus (dabar – Lietuvos nacionalinis dailės muziejus) išleistas parodos „Šviesa tamsoje“ katalogas.

Gerardas Šlektavičius – gerai žinomas grafikas, iliustratorius. Dar studijų metais autorių sudomino naujų meno formų galimybės. Jis – vienas iš pirmųjų lietuvių grafikų, ėmusių naudoti šilkografiją. Pastarąjį dešimtmetį Šlektavičius kuria nedidelio formato medžio ir linoraižinius, piešinius.

Visi parodoje „Improvizacijos“ eksponuoti Stančikaitės grafikos darbai atlikti ne spausdinimo technika, bet piešti ranka, pasitelkiant plunksną ir kelių spalvų tušą. Tai vienetiniai netiražuojami grafikos darbai. Juk grafika yra ir estampas (vienetinis ar daugiau tiražuojamas meno kūrinys), ir piešinys, kur meninio vaizdo pagrindą sudaro kon-

tūras ir štrichas ar juodų, spalvotų ir baltų dėmių išsidėstymas lape.

Stančikaitės parodoje pristatyti kelerių pastarųjų metų darbai, kuriuose skleidžiasi visai menininkės kūrybai būdingas gamtos sakralumas, artimo gamtos ir žmogaus santykio tema. Atskiruose piešiniuose ir jų serijose puikiai dera subtilūs vaizdiniai ir preciziška atlikimo meistrystė, primenanti atspaudus, estampus.

Grafikės teigimu, „kūrybiškumas ir saviraiškos laisvė – pagrindinė sąlyga įkvėpimui ir kūrybai“. Parodoje eksponuoti 2016–2020 metų darbai – improvizacijos žmogaus ir gamtos ryšio, ekologijos tema. Autorė prisipažįsta: „Mintyse ar mažoje popieriaus skiautelėje pasižymiu idėją, o visas kūrybinis darbas gali keistis kūrybinio proceso metu.“ Tai vienetiniai darbai, kur gali jausti rankos betarpiškumą.

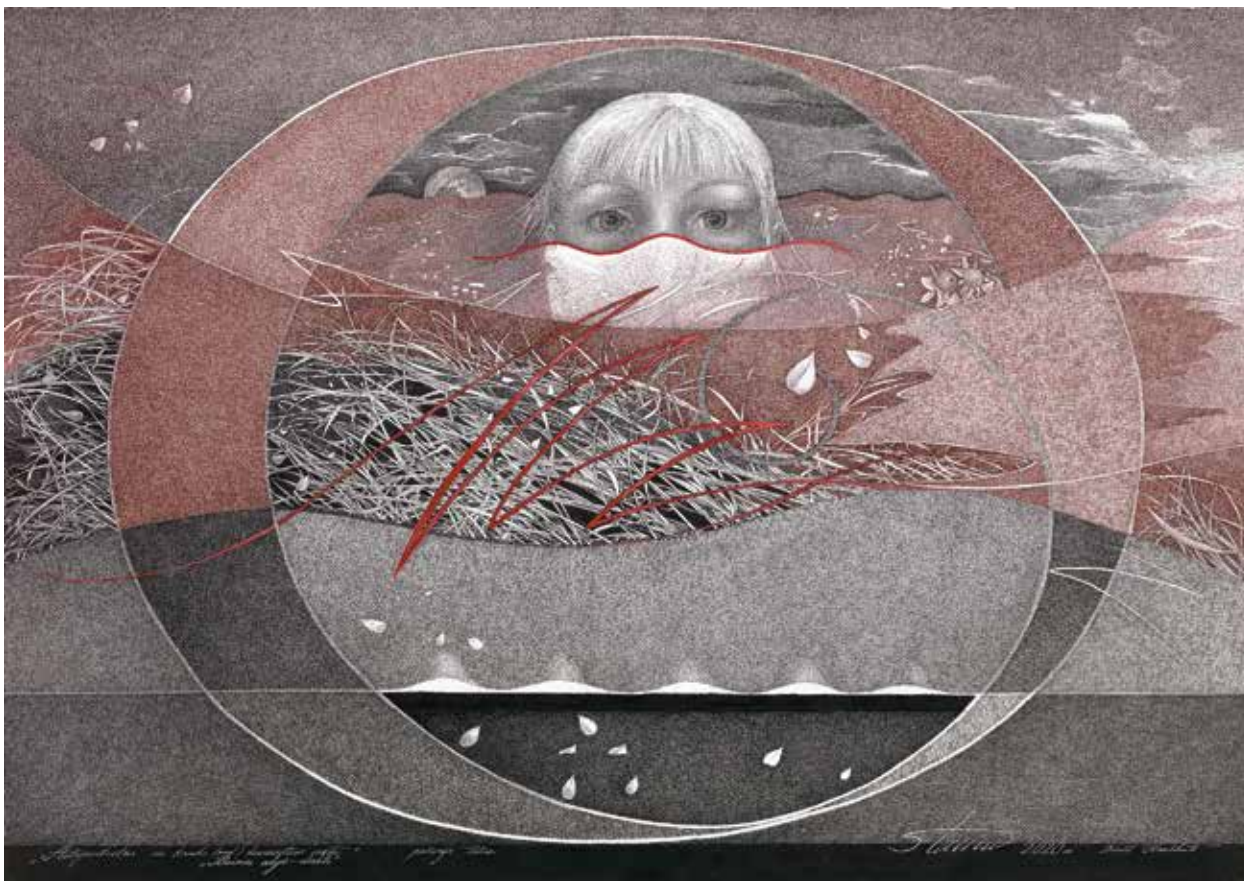
Kai kurie Birutės darbai, pavyzdžiui, „Laisvės pojūtis“ (2019), motyvais (elegantiškai svyrančios nendrės, žolės), taip pat atlikimo preciziškumu, linijų grakštumu turi sąsają su XX amžiaus 9 dešimtmečio pradžioje sukurtais estampais (litografijomis „Prieš vėją“ (1980), „Rūsti šviesa“ (1982). Darbe „Laisvės pojūtis“ atsiskleidžia ir tam tikras dramatismas, paryškiamas raudonomis linijomis. Beje, kituose piešiniuose daugiau raudonos spalvos intarpų, kurie sustiprina darbų dramatišką pobūdį.

Birutės Stančikaitės paroda „Improvizacijos“. Ekspozicijos fragmentas. Vilniaus grafikos meno centras. 2020

Gerardo Šlektavičiaus paroda „Lašelių džiazas“. Ekspozicijos fragmentas. Vilniaus grafikos meno centras. 2020

Birutė Stančikaitė. Autoportretas su kauke (med.) – Baimės akys didelės. 2020. Popierius, spalvotas tušas. 70 x 100 cm.
Antano LUKŠENO nuotrauka

Stančikaitėi svarbią ekologijos temą papildė darbai, reaguojantys į pandemijos aktualijas („Tos neramos poetų mintys“, „Kur einame? Baltoji mūsų saule“). Pasak grafikės, gamtos pasaulis yra nepažinus ir bauginantis savo begalybe ir jėga, o nuolatinės jo kaitos dėsnis būdingas ir meninei kūrybai – po pakilimo ateina ramybės būseną, – šis amžino judėjimo principas yra svarbus autorės inspiracijos šaltinis. Improvizacija Stančikaitėi yra kūryba be išankstinio pasirengimo, kai mintyse užgimusi idėja per kūrybinį procesą itin kinta, evoliucionuoja. Šiuo atveju dera prisiminti ir kinų, taip pat japonų tapybą tušu *sumi-e*.

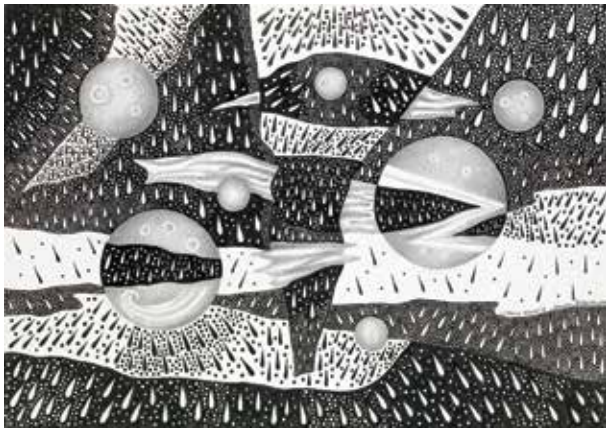
Stančikaitės žodžiais, gamta, Žemė mums turėtų būti kaip šventovė („Šventovė I–II“, „Žemė juoda ir žemė tripi“), turime saugoti ją, nors nuolatos patiriame stresą, nuolatos skubame („Tas amžinas skubėjimas“). Anot kūrėjos, ir žmonėms, ir visai gyvajai gamtai trūksta švaraus, gaivaus oro („Oro“), juk mes dūstame nuo užterštumo, vienišumo ir šaukiamie („Šauksmas“ – pagal Edvardą Munchą).

Ypač įsimintinas Stančikaitės „Autoportretas su kauke (med.) – Baimės akys didelės“, kurio grafikė ėmėsi dar šių metų karantino pradžioje. Iš pradžių buvo apėmusi baimė ir nesupratimas: kaip taip greitai viskas plinta pasaulyje ir dėl ko? Taip, Birutės žodžiais, gimė šis darbas. Šis piešinys išsiskiria autentiškumu, autobiografiškumu ir atlikimo preciziškumu, jame galima išvystyti tik akis ir kaukę, susidaro įspūdis, kad tai tarsi visa stebinti Kūrėjo (ar kūrėjos) akis. Parodoje

eksponuotuose Stančikaitės darbuose, piešiniuose akivaizdūs ir dviejų pasaulėvaizdžių – baltiško, prigimtinio („Šventovė I–II“, „Magiški ženklai“, „Atminimui“ ir kt.) ir krikščioniško („Drobulė“ ir kt.) – ženklai, kontekstai, paradigmos.

Birutė Stančikaitė ir Gerardas Šlektavičius
parodos atidarymo metu. 2020.
Laimos MILKINTĖS nuotrauka

Gerardas ŠLEKTAVIČIUS. Lašelių džiazas II. 2015–2020.
Popierius, tušas. 70 x 100 cm. Antano LUKŠĖNO nuotrauka

Gerardas Šlektavičius nekuria ekspromtu. Tą iškalbingai byloja jo 2015–2020 metais sukurtas grafikos ir piešinių ciklas „Lašelių džiazas“. Parodoje eksponuoti ir trys didesnio formato medžio raižiniai „Amžina kova už laisvę“, šeši mažesni medžio raižiniai „Auksinis vėjas“ ir šeši maži raižiniai „Medžio kalba“, taip pat keli didelio formato piešiniai.

Šlektavičiaus darbuose – elegantiškos tušo, grafito, auksinio spalvos akrilo abstrakcijos, demonstruojančios išskirtinį grafiko atidumą detalėms, įtraukiančios į preciziško ritmo kuriamą optinę iliuziją, perteikiančios visai menininko kūrybai būdingą ypatingą reiklumą piešinio ar estampo atlikimo kokybei. Gerardo piešiniuose jaučiamas darnus abstrahuotų gamtos motyvų ritmas, harmonijos pojūtis. Susidaro išspūdis, kad jo darbuose atsiveria beribės erdvės, net prakalba kosmosas („Spindinčios žvaigždės“, „Džiaugsmingas lietus“ ir kt.).

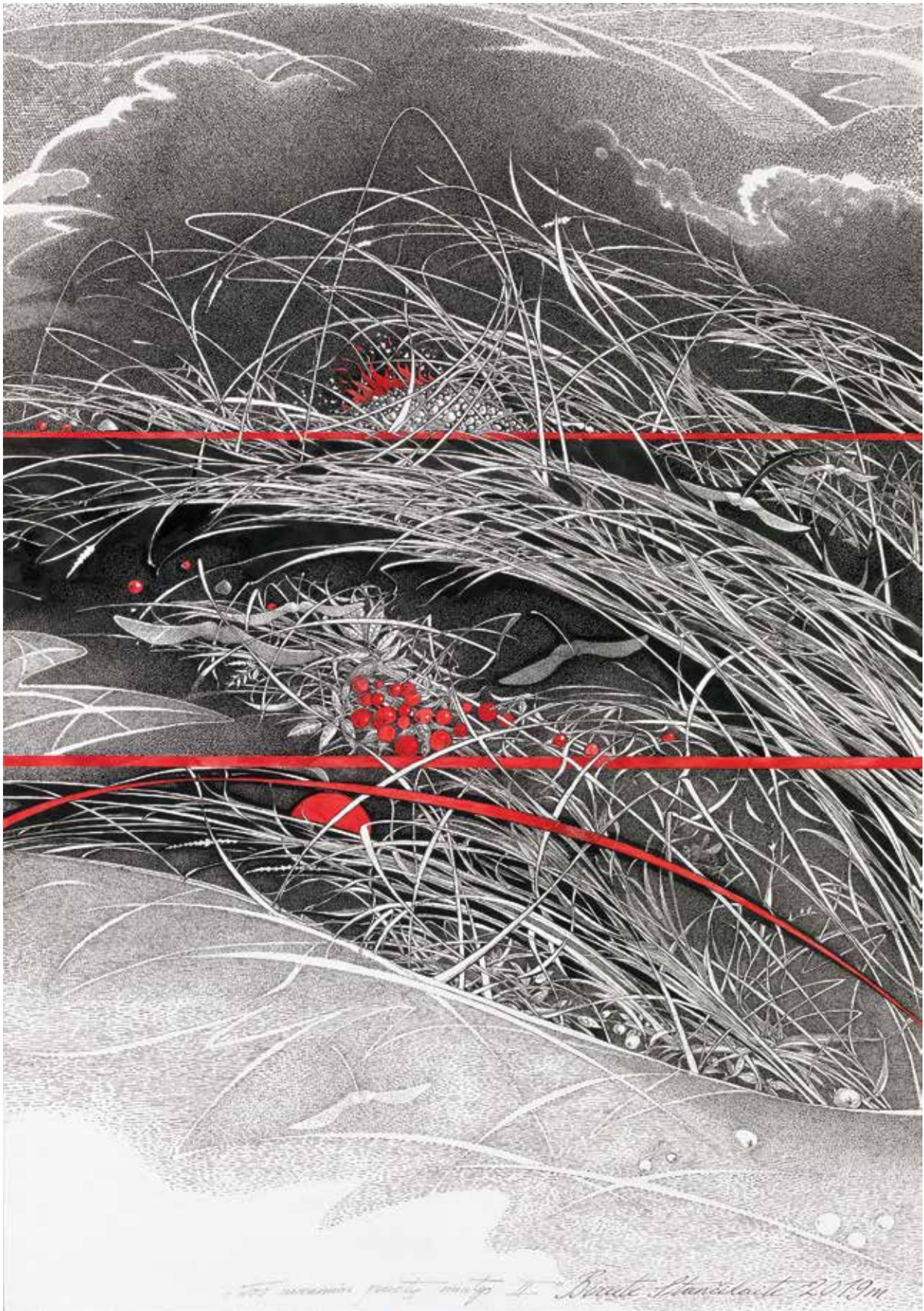
Stančikaitės ir Šlektavičiaus kūrinius sieja gamtos motyvų pamėgimas, jų poetizavimas, taip pat sakralizavimas, meditatyvios nuotaikos atvertis.

Pasak Stančikaitės, „pasaulis nepažinus ir bauginantis savo begalybe, gelmėmis ir galybe; pulsuojančias potvyniais ir atoslūgiais – kaip ir kūryboje – su pakilimais, polėkiu, įkvėpimu ir ramybės būsenomis. Tai yra amžinas judėjimas, gyvenimo pulsas, tai ir yra gyvenimas.“

Ona GAIDAMAVIČIŪTĖ

Gerardas ŠLEKTAVIČIUS. Džiaugsmingas lietus II. 2020. Popierius, tušas, akrilas. 70 x 100 cm. Antano LUKŠĖNO nuotrauka

Birutė STANČIKAITĖ. Tos neramios poetų mintys. 2019. Popierius, spalvotas tušas. 100 x 70 cm. Antano LUKŠĖNO nuotrauka